

Карим Наама

АРАБСКАТА ПРОЛЕТ И РОЛЯТА НА СОЦИАЛНИТЕ МРЕЖИ В АР ЕГИПЕТ

ARAB SPRING AND THE ROLE OF SOCIAL NETWORKS IN EGYPT

Abstract: It cannot be denied that the changes, especially political and economic, affecting Arab countries are not isolated but are part of the ongoing global changes in the world in the late 80s and early 90s of the last century. Every year changes in the world become global in nature in terms of penetration of high-tech and effective role of social networks as a means of communication and organization of events of a different nature and certain objectives. AP Egypt has undergone many changes since the start of the Arab Spring in 2011. Undoubtedly of events occurring in this country has the drivers and causes. The purpose of this article is: To investigate the role of social networks as one of the main factors for early and organizing phenomenon Arab Spring in Egypt.

Keywords: Egypt, the Arab Spring, region, social networking, dynamics, change

Арабската пролет и ролята на социалните мрежи в АР Египет

Арабска република Египет е особено сложна страна не само поради своите мащаби или древна история, или смесица от религии, или интелектуално влияние сред ислямския свят. Тя е трудна за разбиране и поради многото противоречия, преплетени в нейното ежедневие. “Падането на Берлинската стена” – метафора за провала на социализма – постави началото на прехода към демокрацията и пазарната икономика в над 25 страни в света. Светът беше изненадан от събитията от Арабската пролет, които все още са във фокуса на вниманието на политици и анализатори. Арабската пролет доведе до огромна промяна в баланса на силите в региона. Арабските революции подеха ново регионално движение, което все още продължава. „Арабската пролет” е понятие, което се появява през петдесетте години (1954) на ХХ век. В края на този период френският изследовател и журналист Бинуаст Мишан издава своята книга, озаглавена „Арабската пролет”, в която на около 500 страници разглежда политическото развитие в Египет, Кралство Саудитска Арабия, Кувейт, Ливан, Сирия, Йордания, Ирак и Турция. В нея той споделя, че „светът много бързо се променя, далеч от очакванията ни и сваля онези, които не се променят като остатъци със същата скорост и бързина”. Коментира и най-големите политически промени, които са важни за Близкия изток, Залива и Турция през онова време. Тези промени според него са начало на „Арабската пролет”, която ще осъществи развитието, подема и демократичния прогрес на този регион. От разговора на автора на книгата с покойния крал на Кралство Мароко Хасан Втори при посещението му в Кралство Саудитска Арабия заедно с министъра на външните работи Ахмед Белафредж по време на управлението на Крал Фейсал, кралят пита Мишан след избухването на Египетската революция през 1952 г:

„Смяташ ли, че влиянието на Гамал абд ал Насър¹ ще бъде силно върху Арабския полуостров?”
. Като специалист по тези въпроси, който много добре познава не само политическите събития в района, но и перспективите на случващото се в следващите десетилетия, той му отговаря: „Гамал е човек от първа класа и неговата поява ще остави отпечатък за дълъг период в арабската история”².

¹ Президентът на АР Египет за периода (1956 – 1970 г).

² Мишан, Б. Арабската Пролет, превод от френски език, арабско издание, с. 166.

Западът тогава вижда в падането на кралските режими през този етап и създаването на нови военни или военно-цивилни управления появата на Арабската пролет или Арабското пробуждане. Основните движещи сили за промяната са много. Важна роля имат социалните медии като ефективен инструмент за организирането на протестите, свързани с Арабската пролет в АР Египет и други държави от региона.

Социалните мрежи и интернет вече са доказани средства за мобилизиране на общественото мнение, за взимане на позиция и за организиране на протести и шествия. Освен т.нар. “Арабска пролет”, наскоро в Република България също видяхме как интернет може да бъде използван за обществена реакция – става въпрос за протестите срещу споразумението АСТА³, изцяло организирани в социалната мрежа Facebook, които събраха хиляди в цялата страна срещу спорния договор. Този вид организация не е от вчера, той отдавна се използва по света. Според френския специалист Доминик Кардон⁴, използването на социалните мрежи като среда за протестиране днес е поредната стъпка в еволюцията на гражданското общество. Организирането на протести в интернет започва още през 1999 г. Тогава антиглобалистски организации координират в мрежата масовите безредици в Сиатъл, САЩ. С Facebook и Twitter подобни движения стават по-масови, но и по-крехки – по-лесно отслабват с времето. Освен в бъдещето на информацията, изглежда интернет се превръща и в гражданска сила.

Арабската пролет в действителност е важна историческа промяна, на която арабският регион стана свидетел, започнала в началото на 2011 г. от Тунис и продължила в Египет, Либия, Йемен и Сирия. Това продължаващо и днес събитие ще окаже значителни последици върху ситуацията и бъдещето на региона. Поради значимостта на случилото се и на все още случващото се в арабския регион, наречено Арабска пролет, предвид извършващите се и предстоящите промени в жизненоважния за света и за населяващите го народи арабски регион, това изследване хвърля светлина върху събитията, от гледна точка на концепцията, причините, резултатите и възможните последици. Западът даде името Арабска пролет на случилите се в арабския регион събития, които започнаха в края на 2010 година в Тунис, а британският вестник „Дъ Индипендънт“ беше първият, който използва този термин, вероятно правейки връзка с революциите, произтекли в историята на Запада, известни като Европейската пролет. Тук ще се спрем на ролята и значението на социалните мрежи като един от основните движещи сили за началото на Арабската пролет в АР Египет.

Според Демир Мурат Сейрек „Хора, които никога не сме си представяли, че могат да се обединят, протестираха заедно и солидарно“⁵. Интернетът играе важна роля в живота на младото поколение. То дори често е наричано “интернет поколение”. По-голямата част от него също са много активни потребители на социални медии. Така че ключовата роля на социалните медии в протестите не е изненадваща. Милионите съобщения във “Фейсбук” и “Туитър” не само улесняваха организирането на протестите, но и създадоха уникално явление в историята на социалните медии. Освен това милионите снимки и видеоклипове, споделени във “Фейсбук”, замениха традиционните медии. Няма съмнение, че значителна част от изопачената и невярна информация се разпространяваше в социалните медии от крайни групи и хора с крайни убеждения. Подобни инциденти обаче не могат да намалят положителната роля на социалните мрежи за мирните и продемократични демонстранти в арабския свят.

През 2010 г. Фейсбук е вторият най-популярен сайт за потребителите на „Google“ от Арабския свят, точно както и в останалата част на света. От десетилетия Арабският свят не е преживявал по-въълнуваща и мащабна промяна в сравнение с протестните вълнения, започнали през 2011 г. От Тунис до Сирия и от Египет до Йемен, „Арабската пролет“ изненада не само политици и анализатори, но и огромен брой хора по целия свят, които следяха развоя на събитията в реално време. Всичко това се случи с решаващата роля на интернет, което накара мнозина да провъзгласят успеха на революцията от ново поколение.

Прославата на социалните мрежи стигна до необичайни висини, особено в западните медии. Толкова далеч, че дори Уаел Гоним⁶, изпълнителен директор на „Google“ за региона, похвали преките

³ Търговското споразумение за борба с фалшифицирането (на английски: *Anti-Counterfeiting Trade Agreement*, аббревиатура: АСТА).

⁴ **Френски социолог от Центъра за изследване на социалните движения към Висшето училище по обществени науки на Франция.**

⁵ Демир Мурат Сейрек е независим анализатор по европейски въпроси и управляващ партньор в Global Communications.

⁶ Уаел Гоним е един от младите организатори на януарските протестите в АР Египет и възпитаник на Американския Университет в Кайро. Той е изпълнителен директор по маркетинг и продажби на “Google” в Обединените Арабски Емирства (ОАЕ).

си конкуренти, заявявайки пред CNN: “Ако искате да освободите едно общество, просто му дайте интернет. Ако искате да разберете какво предстои в Тунис и Египет, просто попитайте Фейсбук”. Този емоционален изблик дойде на 11 февруари 2011 г. Думите на Гоним, който междувременно, са показателни за огромните надежди за демократизация на арабските общества. Но те са показателни и за непосилните очаквания, с които бе натоварен интернет – да направи политически пробив в държави с авторитарно управление, патриархални общества и консервативен ислям.

През последните години има огромно развитие на съвременните средства за комуникации като уеб сайтове и социални мрежи (Фейсбук, Туитър). Въпросът е особено актуален и разискван, а значимостта на темата е във всякакво съмнение за промяната в арабските страни, защото със сигурност по подобен начин ще се развиват обществените движения за в бъдеще. Основният сблъсък е между т.нар. кибер утописти, които смятат, че мрежата ще помогне за възтържествуване на свободата във всичките ѝ измерения, и т.нар. кибер скептици, които виждат не светлина в тунела, а тотално подчинение и контрол над виртуалното пространство от страна на правителствата. Станахме свидетели на качествено нов, бърз и в крайна сметка, победоносен начин за канализиране на обществено настроение, реакции и недоволство, включително до масови протести и безредици. Неслучайно някои изследователи започнаха да говорят и за следваща фаза в развитието на демокрацията – т.нар. електронна демокрация. Арабската версия за извоюване на свобода и справедливост съдържа една качествено нова разлика – нейната победоносна „ракета-носител“ бе интернет. И най-вече – осъществяването от него глобална промяна в комуникацията. Така кибер-пространството става арена за диалог и призови към промени и протести, но освен това там вече се координира хода и организирането на протестите. Не бива да се пренебрегва и влиянието на поколенията в състава на арабските народи. Възрастовата група от 15–40 години е най-голяма в повечето арабски държави, което улеснява започването на протестите, а след това води до бързото им разрастване и поставяне на исканията. Трябва да отбележим и духовната пропаст между управляващия елит, чиято възраст обикновено надхвърля 50 години и народа, съставен предимно от млади хора с по-отворено и освободено от методите на системата мислене. Този сблъсък на традиционното с новото и бързо променящото се доведе до неочакваното и непредвидено вдигане на масите.

През 2010 г. международната неправителствена организация „Репортери без граници“ поставя Тунис в червената графа „Враг на интернет“. Едва ли тогава някой е предполагал, че тъкмо виртуалната мрежа ще стане ракета-носител на един исторически процес. За по-малко от месец невиждана протестна вълна сваля от власт президента Бен Али, въпреки дългогодишното му управление без истинска опозиция и лоялните репресивни служби. Нещо повече, падането на авторитарния режим бе категоризирано като първата успешна “Twitter революция”.

Пример за това как дейността в киберпространството създаде едно предреволюционно настроение на гняв е случаят с 28-годишния Халед Саид, който беше бит до смърт от египетските служби за сигурност през 2010 г в град Александрия. Снимките на обезобразеното тяло бяха разпространени в интернет и страница във Facebook беше наименувана „Ние всички сме Халед Саид”⁷.

С началото на протестите в Тунис и Египет, Twitter и текстовите съобщения, предавани по мобилните телефони, бяха незаменим помощник на събиращите се протестиращи, предавайки информацията относно местата на съсредоточаване на полицейски части с цел да бъдат заобикаляни и избягвани. В Либия и Сирия YouTube беше използван за разпространяване на жестокостите към хората по света. Първият масов протест в Египет беше обявен във Фейсбук от анонимна група активисти, която в рамките на няколко дена успя да привлече хиляди съмишленици. Социалната медия се оказа мощно средство за мобилизация, която помогна на активистите да надхитрят полицията. Египетските власти оцениха изключително неправилно каква е опасността за тях от използване на тези средства на комуникация от страна на протестиращите. Те не отчетоха възможността, че след подаването на команда за използване на сила срещу протестиращите хора, всичко ще бъде излъчено в интернет и ще допринесе за сплотяване на тълпата, което се и случи. В своя страх същите власти направиха и най-голямата си грешка – да прекъснат интернет. След този акт цялата многомилионна младеж, която обикновено си седи в къщи пред компютъра излезе на улицата, за да види какво става. Интернет и социалните мрежи изиграха несъмнено решаваща роля за възникването на

⁷ Антонов, С. Арабската пролет: Причини и последици. – Дипломация (електронно издание), български език.

„Арабската пролет“. С тяхна помощ противниците на авторитарните режими успяха да дават гласност на порочите и престъпления, да обсъждат какво трябва да се промени в страните им, да се сплотяват около това и да се мобилизират бързо за демонстрации. Тези възможности, предоставени най-вече от социалните мрежи и новите медии, успяха да се изплъзнат от хватката на държавната цензура. Събитията се подготвяха отдавна виртуално, но се случваха съвсем наистина по улици и площади. Това не може да бъде отречено. Връщаме се на въпроса събитията от Арабската пролет-революция или протести с помощта на социалните мрежи? От една страна, може да се каже, че тези събития носят белезите на революцията, но в същото време съдържат елементи на протести про-вокирани от социалните мрежи свързани с поставянето на определени искания.

В заключение, далечното и близкото минало показва, че при организирането на революции, обикновено, има лидери с политически виждания и цели, с единна или близка идеология. Арабската пролет не се проведе по този начин. В движението се включиха огромни маси хора, но без единно ръководство, което от своя страна бе в полза на организираните политически сили. Така по-късно, групировката *Мюсюлмански братя* овладява вълната и я обръща в свой интерес. Все пак, трудните икономически условия, разширяващата се пропаст между управляващи и управлявани, политическата безизходица, са ключовите елементи за започване на революция и за поставяне на искания. До голяма степен тези причини изобилстват в страните от Арабската пролет и довеждат до нейното провеждане. Затова може да се каже, че случилото се там е по-малко от революция в традиционния смисъл на понятието и повече от протести за поставяне на искания, което е видно от последиците от събитията. И в двата случая, това което е показателно, е, че арабският свят навлиза в нов етап, от който няма връщане назад. Мотото на този нов етап е демокрация и достойнство, решаване проблемите на бедността и безработицата, постигане на справедливост и равни възможности. В този ред на мисли, трябва да се обърне внимание на хаоса, който все още цари в някои страни от Арабската пролет. Това положение е естествено след рухването на полицейската власт. То дава възможност на всички общности да се изявяват, но липсват решителни обществено-политически сили. Този период може да продължи по-дълго, докато нещата се изяснят и положението се нормализира, но връщане назад след освобождението от тиранията и корупцията не може да има.

ЛИТЕРАТУРА

1. **Ассаид Амин Шалби**. Списание „Арабски въпроси“, бр. 149, пролет 2012. // **Assaid Amin Shalbi**. Spisanie „Arabski vaprosi“, br. 149, prolet 2012.
2. **Амал Хамада**. Списание „Международна политика“, бр. 185, юли 2010. // **Amal Hamada**. Spisanie „Mezhdunarodna politika“, br. 185, yuli 2010.
3. **Мустафа Аллабад**. Списание „Арабски въпроси“, бр. 149, пролет 2012. // **Mustafa Allabad**. Spisanie „Arabski vaprosi“, br. 149, prolet 2012.
4. **Хана Абийд**. Списание „Международна политика“, бр. 187, януари 2012. // **Hana Abiyd**. Spisanie „Mezhdunarodna politika“, br. 187, yanuari 2012.
5. **Joan R. Bradley**. After Arab Spring: How Islamists Hijacked the Middle East Revolts, Cairo 2012. // **Joan R. Bradley**. After Arab Spring: How Islamists Hijacked the Middle East Revolts, Cairo 2012.
6. www.aljazeera.net
7. www.almasryalyoum.com
8. www.spisaniemo.bg
9. www.geopolitica.eu
10. The Washington Institute for Near East Policy
11. www.dar-alfarabi.com
12. www.imf.org
13. www.csis.org
14. www.arab-center.org
15. www.siyassa.org.eg